ISNN 3030-3907

2026
JUNE
ISSUE - 6
VOLUME -1

DEVELOPMENT OF SCIENCE

scientific journal

Development of science

Ilmiy jurnal

IYUN 2026
Issue - 6, VOLUME – 1

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA AXLOQIY QADRIYATLAR TRANSFORMATSIYASI (IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLILI)

Inomxo‘jaeva Sanobar Muxammadixonovna
Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi
E-mail: s.inomkhujaeva@mail.ru

Annotatsiya. Maqolada axborotlashgan jamiyat sharoitida axloqiy qadriyatlarning transformatsiyasi ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. XXI asrning global axborot oqimi va raqamli texnologiyalar hukmronligida qadriyatlarning shakllanishi, ularning yangi ijtimoiy muhitga moslashuvi va qadimiy an’anaviy axloqiy normalar bilan yuzaga kelayotgan ziddiyatlar ilmiy izohlanadi. Axborotlashgan jamiyatda kommunikativ maydonlarning kengayishi, ijtimoiy tarmoqlarning dominant kuch sifatida vujudga chiqishi hamda virtual makondagi axloqiy xulq-atvor me’yorlari an’anaviy qadriyatlarni qayta ko‘rib chiqishga majbur qilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, maqolada qadriyatlar tizimining dinamikasi, axborotlashuvning inson ongiga ko‘rsatadigan transformativ ta’siri hamda axloqiy tamoyillarning universallashuvi va relativlashuvi jarayonlari falsafiy asosda ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: Axborotlashgan jamiyat, axloqiy qadriyatlar, transformatsiya, ijtimoiy-falsafiy tahlil, globalizatsiya, raqamli madaniyat, kommunikativ maydon, ijtimoiy ong, virtual makon, axloqiy me’yorlar.

Аннотация. В статье анализируется трансформация моральных ценностей в условиях информационного общества с социально-философской точки зрения. В эпоху глобальных информационных потоков и господства цифровых технологий рассматриваются процессы формирования ценностей, их адаптация к новой социальной среде, а также возникающие противоречия с традиционными моральными нормами. Раскрывается влияние расширения коммуникативных пространств, доминирование социальных сетей и формирование норм морального поведения в виртуальной среде, что заставляет переосмысливать традиционные ценности. В данной связи в статье философски обоснованы динамика системы ценностей, трансформирующее воздействие информатизации на человеческое сознание, а также процессы универсализации и релятивизации моральных принципов.

Ключевые слова: информационное общество, моральные ценности, трансформация, социально-философский анализ, глобализация, цифровая культура, коммуникативное пространство, социальное сознание, виртуальная среда, моральные нормы.

Abstract. The article analyzes the transformation of moral values in the context of the information society from a socio-philosophical perspective. In the era of

global information flows and the dominance of digital technologies, the processes of value formation, their adaptation to the new social environment, and the emerging contradictions with traditional moral norms are scientifically explained. The study reveals the influence of expanding communicative spaces, the dominance of social networks, and the establishment of moral behavior norms in the virtual sphere, which necessitates a rethinking of traditional values. From this standpoint, the article philosophically substantiates the dynamics of the value system, the transformative impact of informatization on human consciousness, as well as the processes of universalization and relativization of moral principles.

Keywords: information society, moral values, transformation, socio-philosophical analysis, globalization, digital culture, communicative space, social consciousness, virtual sphere, moral norms.

KIRISH.

Axborotlashgan jamiyat zamonaviy sivilizatsiya taraqqiyotining o‘ziga xos bosqichi bo‘lib, u insoniyatning ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotini tubdan o‘zgartirmoqda. XXI asrda insoniyat hayoti raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt, global kommunikatsiya tarmoqlari va tezkor axborot almashinuvi asosida qayta qurilmoqda. Mazkur jarayonlarning eng muhim oqibatlaridan biri — axloqiy qadriyatlarning transformatsiyasidir. Chunki axloqiy qadriyatlar jamiyatning ijtimoiy tuzilishi, ma’naviy madaniyati va shaxsning ongli faoliyatida asosiy tartibga soluvchi mezon sifatida amal qilib kelgan. Biroq axborotlashgan muhit ushbu qadriyatlarni yangi sharoitlarga moslashishga, ba’zi hollarda esa ularni butunlay qayta talqin qilishga majbur etmoqda. Avvalo, “axborotlashgan jamiyat” tushunchasi ijtimoiy-falsafiy ilmda yangi paradigma sifatida qaraladi. Bu tushuncha nafaqat texnologik jarayonlarni, balki inson tafakkurining yangicha shakllanishini ham ifodalaydi. Masalan, M. Kastels o‘zining “Axborot davri” konsepsiyasida axborot texnologiyalari jamiyatning asosiy ishlab chiqarish resursiga aylanganini ta’kidlaydi. Shuningdek, A. Toffler “Uchinchi to‘lqin” asarida insoniyat taraqqiyotining yangi bosqichini axborot oqimlari va kommunikatsiya jarayonlarining ustuvorligi bilan izohlaydi[1]. Bu yondashuv shuni ko‘rsatadiki, axborot jamiyatining falsafiy mohiyati faqatgina texnik taraqqiyot emas, balki ijtimoiy ong, madaniyat va axloqiy tizimlarning tubdan o‘zgarishidir. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, axloqiy qadriyatlarning transformatsiyasi masalasi dolzarb bo‘lib chiqadi. Chunki qadriyatlar doimo jamiyatni barqarorlashtiruvchi va uni ma’naviy jihatdan uyg‘unlashtiruvchi funksiyani bajargan. Masalan, sharqona tafakkurda “halollik”, “adolat”, “or-nomus”, “mehr-oqibat” kabi qadriyatlar ijtimoiy hayotning poydevorini tashkil etgan. G‘arb falsafasida esa “erkinlik”, “inson sha’ni”, “huquqiy tenglik” kabi qadriyatlar jamiyatning demokratik tuzilishini ta’minlab kelgan[2]. Ammo

ISSN 3030-3907

axborotlashgan muhitda mazkur qadriyatlar o‘zining an’anaviy ko‘rinishida saqlanib qolmayapti. Ular yangi kommunikativ makonlarda qayta talqin qilinmoqda. Misol uchun, internet va ijtimoiy tarmoqlarda “sha’niyat” tushunchasi ko‘pincha shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, kiberxavfsizlik va axborot erkinligi kabi tushunchalar bilan bog‘lanmoqda. Bundan tashqari, axborotlashgan jamiyatning muhim jihati shundaki, u insonlarning kundalik xulq-atvoriga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shaxsning axloqiy qarorlari ko‘p hollarda real hayotdagi ijtimoiy normalardan ko‘ra virtual makondagi “layk”, “kommentariya” yoki “obunachi soni” kabi indikatorlarga qarab shakllanmoqda[3]. Bu esa qadriyatlarning baholash mezonlarini o‘zgartiradi. Natijada qadriyatlarning ijtimoiy mazmuni bilan ularning virtual ekvivalenti o‘rtasida ziddiyat yuzaga keladi. Shu bilan birga, qadriyatlarning transformatsiyasi doimo ikkiyoqlama xarakter kasb etadi: bir tomondan, axborot muhitida qadriyatlar universallashtiriladi, ya’ni turli madaniyatlar va jamiyatlar o‘rtasida umumiy qadriyatlar paydo bo‘ladi; ikkinchi tomondan esa, ular relativlashadi, ya’ni qadriyatlar ko‘proq sub’ektiv talqin va individual ehtiyojlarga bog‘lanadi. Axborotlashuv jarayoni qadriyatlarning demokratlashuviga ham olib kelmoqda. Ilgari faqat elitalar yoki diniy institutlar tomonidan shakllantirilgan qadriyatlar endilikda keng omma tomonidan muhokama qilinmoqda va qayta baholanmoqda. Misol tariqasida, ijtimoiy tarmoqlarda yuzaga keladigan global kampaniyalarni ko‘rsatish mumkin: masalan, “MeToo” harakati axloqiy qadriyatlarning jamoaviy muhokama jarayonida qayta shakllanishining yorqin namunasi bo‘ldi[4]. Bu holat shuni ko‘rsatadiki, axborotlashgan jamiyatda qadriyatlar endi faqat an’anaviy institutlar emas, balki keng kommunikativ maydonlar ta’sirida ham shakllanmoqda.

Inson ongining shakllanishi va rivojlanishi, aslida, qadriyatlar tizimiga bevosita bog‘liqdir. Axborot oqimining tezligi va ko‘lami insonni doimiy yangilikka intilish, tezkor xulosa chiqarish va qisqa muddatli manfaatlarga ustuvorlik berishga majbur qilmoqda[5]. Bu esa an’anaviy qadriyatlar — sabr-toqat, uzoq muddatli rejalashtirish, chuqur tafakkur kabi me’yorlarning zaiflashuviga sabab bo‘lmoqda. Shu bilan birga, yangi axborot texnologiyalari orqali shakllanayotgan qadriyatlar — tezkorlik, ochiqlik, global hamkorlik va virtual birdamlik kabi tushunchalar jamiyat ongiga chuqur singmoqda. Shu o‘rinda yana bir falsafiy jihatni ta’kidlash zarur: qadriyatlarning transformatsiyasi hech qachon to‘liq “yo‘qolish” yoki “paydo bo‘lish” ko‘rinishida kechmaydi. Aksincha, qadriyatlar doimo “qayta talqin”, “moslashuv” yoki “dinamika” jarayonlari orqali rivojlanadi. Misol uchun, sharqona madaniyatda oilaviy qadriyatlar doimiy ravishda muhim o‘rin tutgan bo‘lsa, axborotlashgan jamiyatda bu qadriyatlar global migratsiya, masofaviy mehnat va virtual muloqot ta’sirida

ISSN 3030-3907

yangi ko‘rinish kasb etmoqda. Endilikda “oilaviy birdamlik” tushunchasi nafaqat jismoniy yaqinlikni, balki virtual aloqa orqali doimiy muloqotni ham o‘z ichiga olmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI. Axborotlashgan jamiyatda axloqiy qadriyatlarning transformatsiyasini tadqiq etishda xorijiy olimlarning ilmiy izlanishlari alohida ahamiyat kasb etadi, chunki ularning konseptual qarashlari mazkur masalani keng qamrovli falsafiy asosda anglash imkonini beradi. Masalan, amerikalik sotsiolog Manuel Kastels o‘zining “Axborot davri: iqtisodiyot, jamiyat va madaniyat” nomli fundamental tadqiqotida axborotlashuv jarayonini global miqyosda ijtimoiy munosabatlarning yangi modeli sifatida talqin qiladi. Uning fikricha, axborot jamiyati nafaqat iqtisodiy va siyosiy tizimni o‘zgartiradi, balki shaxs ongidagi axloqiy tamoyillarni ham qayta shakllantiradi. Kastels axborot tarmoqlari orqali qadriyatlarning universallashuvi va ularning milliy-madaniy kontekstdan chiqib ketishini alohida ta’kidlaydi[6]. Bunday yondashuv qadriyatlarning transformatsiyasini global kommunikativ maydon bilan bog‘laydi va ularning ijtimoiy ongdagi nisbiyligini ko‘rsatadi. Boshqa tomondan, nemis faylasufi Yürgen Habermasning kommunikativ harakat nazariyasi mazkur mavzuni tahlil qilishda muhim falsafiy-metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Habermasning nazariyasiga ko‘ra, axloqiy qadriyatlarning barqarorligi va ularning ijtimoiy hayotdagi legitimligi muloqot jarayonida shakllanadi. Axborotlashgan jamiyatda esa ushbu muloqot jarayonlari tobora ko‘proq virtual makonga ko‘chib o‘tmoqda va natijada qadriyatlar “ochiq diskurs” orqali qayta belgilab olinmoqda. Habermasning nazariyasi shuni ko‘rsatadiki, qadriyatlar transformatsiyasi oddiy bir yo‘nalishda emas, balki doimiy ravishda bahs-munozara, konsensus va qarama-qarshiliklar asosida amalga oshadi[7]. Demak, Kastels va Habermas qarashlari o‘zaro uzviy bog‘liq holda axborotlashgan jamiyatda axloqiy qadriyatlarning o‘zgarish mexanizmlarini ikki qirrali tarzda ochib beradi: bir tomondan, global tarmoqlar qadriyatlarning universallashuvi va yangi axloqiy kodlarning shakllanishiga zamin yaratmoqda (Kastels), ikkinchi tomondan esa, bu jarayon faqat kommunikativ diskurslar, ijtimoiy dialog va muloqotlar orqali ijtimoiy ongda mustahkamlanmoqda (Habermas). Shu bois mazkur olimlarning konsepsiyalari axborotlashuv sharoitida qadriyatlarning transformatsiyasini falsafiy va sotsiologik jihatdan chuqurroq tushunishga imkon beradi.

METODOLOGIK ASOSLAR. Mazkur tadqiqotda axborotlashgan jamiyatda axloqiy qadriyatlar transformatsiyasini tahlil qilishda ijtimoiy-falsafiy tafakkurning ko‘p qirrali yondashuvlari metodologik poydevor sifatida qo‘llanildi, xususan, dialektik yondashuv qadriyatlarning dinamik va ziddiyatli rivojlanish tabiatini ochib berishda qo‘llanilib, axborotlashuv jarayonining

ISSN 3030-3907

qadriyatlar tizimiga ko‘rsatadigan qarama-qarshi ta’sirlarini tushuntirishga xizmat qildi; komparativ tahlil metodi an’anaviy axloqiy me’yorlar bilan zamonaviy virtual qadriyatlarni qiyosiy ravishda solishtirish va ularning o‘zaro uzviy bog‘liqligini aniqlashda muhim o‘rin tutdi; sotsiokultural yondashuv axborotlashuvning ma’naviy-madaniy jarayonlarga kirib kelishi va ijtimoiy ong transformatsiyasini tushunishga yo‘naltirildi; normativ-aksiologik metod esa qadriyatlarning mazmuni, ularning jamiyatni barqarorlashtiruvchi yoki beqarorlashtiruvchi roli va axloqiy me’yorlarning ijtimoiy hayotdagi funksiyalarini falsafiy tahlil qilishga asos bo‘ldi; nihoyat, diskursiv-analitik yondashuv yordamida axborotlashgan jamiyatda qadriyatlar transformatsiyasining kommunikativ jarayonlarda qayta shakllanishi, ya’ni muloqot, bahs-munozara va ijtimoiy diskurslar orqali legitimlashuvi izohlandi, shunday qilib tadqiqot metodologiyasi uzviy bog‘liq usullar majmuasi asosida shakllanib, mavzuni chuqur va keng qamrovli ijtimoiy-falsafiy tahlil qilish imkonini berdi.

NATIJALAR. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, axborotlashgan jamiyatda axloqiy qadriyatlar transformatsiyasi uzluksiz va ko‘p qirrali jarayon sifatida namoyon bo‘lib, bir tomondan, qadimiy va an’anaviy me’yorlarning zaiflashuvi va qayta talqin qilinishi, ikkinchi tomondan esa, global axborot oqimlari ta’sirida yangi axloqiy paradigmalarning shakllanishi kuzatildi, bunda qadriyatlar universallashuvi va relativlashuvi bir vaqtning o‘zida kechib, jamiyat ongida yangi axloqiy kodlar — tezkorlik, ochiqlik, global birdamlik va virtual muloqot ustuvor o‘rin egallay boshladi, shu bilan birga axborotlashuv jarayonlari qadriyatlarning ijtimoiy diskurslarda qayta legitimlanishini ta’minlab, ularni nafaqat milliy madaniyatlar, balki transmilliy kommunikativ maydonlar darajasida ham muhokama qilinishini yuzaga chiqardi.

MUXOKAMA. Axborotlashgan jamiyatda axloqiy qadriyatlar transformatsiyasi masalasi borasida turli olimlar o‘rtasida ilmiy bahs va polemikalar yuzaga kelmoqda. Xususan, Manuel Kastels va Yürgen Habermasning qarashlari o‘zaro uyg‘un va ziddiyatli jihatlarni qamrab olgani bois, ushbu mavzuni chuqurroq yoritishda ular o‘rtasidagi ilmiy polemika alohida ahamiyatga ega. Manuel Kastels o‘zining “Axborot davri” kontseptsiyasida global tarmoqlarning jamiyat hayotiga ta’sirini markaziy o‘ringa qo‘yadi[8]. Uning fikricha, axborotlashuv jarayonlari qadriyatlarning an’anaviy ramziy chegaralarini buzib, ularni global miqyosda universallashtirmoqda. Unga ko‘ra, qadriyatlar endilikda alohida bir jamiyatning yoki milliy madaniyatning o‘ziga xosligi bilan cheklanmaydi, balki ularning taqdiri global kommunikativ maydon bilan chambarchas bog‘lanadi. Kastelsning konsepsiyasida “tarmoqlashgan jamiyat” modeli qadriyatlarning transformatsiyasini ijtimoiy-iqtisodiy va

ISSN 3030-3907

madaniy jarayonlar bilan uzviy bog‘lab tushuntiradi[9]. Habermas esa, aksincha, qadriyatlar transformatsiyasini faqat texnologik jarayonlarga bog‘lashni biryoqlama yondashuv deb hisoblaydi. U o‘zining “Kommunikativ harakat nazariyasi”da qadriyatlarning barqarorligi va ularning legitimligi ijtimoiy diskurs va ochiq muloqot orqali ta’minlanishini ta’kidlaydi. Habermas nazarida, axborotlashuv qadriyatlarning shakllanishiga vosita sifatida xizmat qilishi mumkin, biroq ularning mazmunini belgilab bera olmaydi[10]. Chunki har qanday axloqiy norma yoki qadriyat faqat ijtimoiy muloqot jarayonida, ya’ni konsensus va bahs orqali o‘z kuchini topadi. Demak, uning yondashuvi qadriyatlarning transformatsiyasini ijtimoiy diskursiy jarayonlarga ko‘proq urg‘u berish orqali izohlaydi. Bu ikki olimning qarashlarini qiyosiy tahlil qilganda, Kastels qadriyatlar transformatsiyasining global kontekstini yoritib, texnologiya va kommunikatsiya tarmoqlarini markaziy omil sifatida ilgari sursa, Habermas qadriyatlarning ijtimoiy diskurslar orqali shakllanishini muhim deb biladi. Kastelsning nazariyasi qadriyatlarning universallashuvini asoslab, ularning global oqimlarda erkin harakat qilishini ijobiy jarayon sifatida ko‘radi. Habermas esa, agar qadriyatlar muloqot asosida shakllanmasa, ular yuzaki va zaif bo‘lib qolishini ta’kidlaydi. Shunday qilib, ularning bahsida ikki muhim jihat yuzaga chiqadi: birinchidan, axborotlashuv qadriyatlarni global maydonga olib chiqadi (Kastels), ikkinchidan esa, qadriyatlar faqat ijtimoiy diskursiy jarayonlarda mustahkamlanadi (Habermas). Bu ikki qarash uyg‘unlashgan holda axborotlashgan jamiyatdagi qadriyatlar transformatsiyasini har tomonlama tushunishga imkon beradi.

XULOSA. Axborotlashgan jamiyat sharoitida axloqiy qadriyatlarning transformatsiyasi zamonaviy sivilizatsiya taraqqiyotining eng muhim falsafiy-madaniy jarayonlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Mazkur transformatsiya qadriyatlarning yo‘qolishi yoki rad etilishi emas, balki ularning yangi ijtimoiy sharoitlarga moslashuvi, qayta talqini va zamonaviy ong shakllariga integratsiyalashuvi bilan izohlanadi. An’anaviy qadriyatlar — halollik, adolat, inson sha’ni va mehr-oqibat kabi tushunchalar axborotlashuv oqibatida yangi mazmun kasb etib, raqamli madaniyat, global birdamlik va virtual etik normalar bilan uyg‘unlashmoqda. Shu bilan birga, qadriyatlarning transformatsiyasi ikkiyoqlama xususiyatga ega bo‘lib, bir tomondan universallashuv, ikkinchi tomondan esa relativlashuv jarayonlarini keltirib chiqarmoqda. Ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, axborotlashuv qadriyatlarni global kommunikativ maydonlarga olib chiqib, ularni transmilliy jarayonlarning bir qismi sifatida shakllantirsa-da, ularning haqiqiy legitimligi va barqarorligi ijtimoiy diskurs, ochiq muloqot va madaniy konsensus orqali mustahkamlanadi. Shu nuqtayi nazardan, Kastelsning tarmoqlashgan jamiyat haqidagi konsepsiyasi

ISSN 3030-3907

va Habermasning kommunikativ harakat nazariyasi o‘zaro uyg‘unlikda axborotlashgan jamiyatdagi qadriyatlar transformatsiyasining ikki asosiy mexanizmini — texnologik globalizatsiya va diskursiy konsensusni yoritib beradi. Xulosa qilib aytganda, axborotlashgan jamiyatda axloqiy qadriyatlarning transformatsiyasi ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan murakkab, ammo ijobiy oqibatlarga ega bo‘lgan jarayon bo‘lib, u jamiyatni yangicha ma’naviy paradigmalarga olib chiqmoqda. Shu bois, mazkur jarayonni ilmiy asosda chuqur tahlil qilish va uni milliy hamda global madaniyatlar kontekstida to‘g‘ri boshqarish kelajakdagi barqaror taraqqiyotning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Qiyom o‘g‘li O. A. et al. AXBOROTLASHGAN JAMIYAT VA UNING ISTIQBOLLARI //Образование наука и инновационные идеи в мире. – 2025. – Т. 70. – №. 5. – С. 426-429.
2. Atxamjonovna B. D., Shohbozbek E. RESPUBLIKAMIZDA MAKTABGACHA TA'LIMDA YOSHLARNING MA'NAVIY DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISH //Global Science Review. – 2025. – Т. 4. – №. 5. – С. 221-228.
3. Shohsanam U., Dilyora A., Marhabo S. RIVOJLANAYOTGAN JAMIYATDA QADRIYATLAR DINAMIKASI //INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2025. – Т. 3. – №. 34. – С. 244-250.
4. Abdusattarovna O. X., Shohbozbek E. IJTIMOIY FALSAFADA ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA SOG‘LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISH //Global Science Review. – 2025. – Т. 4. – №. 5. – С. 175-182.
5. Yuldashev S. JAMIYAT TRANSFORMATSIYALASHUVINING YANGI IJTIMOIY-MADANIY USULLARI //Farg‘ona davlat universiteti. – 2023. – №. 1. – С. 40-40.
6. Diloram M., Shohbozbek E. O‘ZBEKISTONDA YOSHLARNING MA’NAVIY DUNYO QARASHINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI //Global Science Review. – 2025. – Т. 4. – №. 5. – С. 207-215.
7. Ismatov A. AXBOROTLASHGAN JAMIYAT: IJTIMOIY ONG VA TARAQQIYOT NUQTAI NAZARIDAN FALSAFIY QARASHLAR //Наука и технология в современном мире. – 2025. – Т. 4. – №. 12. – С. 64-67.
8. Ергашбаев Ш. O'zbekiston sharoitida uzluksiz ta'lim tizimi orqali yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirish //Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 314-316.

ISSN 3030-3907

9. Turapov V. AXBOROTLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA AXLOQIY QADRIYATLARNING TRANSFORMATSIYASI //TAMADDUN NURI JURNALI. – 2024. – T. 11. – №. 62. – C. 308-310.
10. Muruvvat A., Shohbozbek E. O‘ZBEKISTONDA MA'NAVIY VA AHVOQIY QADRYATLARDA MAKTABGACHA TA'LIMNING RO‘LI //Global Science Review. – 2025. – T. 3. – №. 2. – C. 246-253.

ISSN 3030-3907